

Yliopisto-opiskelijoiden kansainvälinen liikkuvuus – luonteva osa tutkintoa?

Suvi Jokila ja Johanna Kallo

Eurostudent-seminaari

Helsinki, 22.8.2017

Korkeakoulutuksen kehittäminen -teemaryhmä

Taustaa

- EU:n liikkuvuustavoite: vuoteen 2020 mennessä vähintään 20% Euroopan korkeakoulualueella valmistuneista on ollut joko vaihdossa tai harjoittelussa ulkomailla (Leuven/Louvain-la-Neuve communiqué 2009)
- Suomalaisopiskelijat Euroopan laajuisesti verrattuna aktiivisia liikkujia
- Kansallisena tavoitteena *Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kansainvälistymisen linjauksissa* (OKM 2017, 18):

”Pääsääntöisesti kaikkiin korkeakoulututkintoihin sisällytetään opiskelujen etenemistä tukeva opiskelu- tai harjoittelujakso ulkomailla. Tämä mahdollistetaan erityisellä liikkuvuuskomponentilla henkilökohtaisissa opintosuunnitelmissa. Aliedustettujen ryhmien liikkuvuuteen kiinnitetään erityistä huomioita sekä korkeakouluissa että tukimuotoja koskevassa päätöksenteossa. Kotimaassa tai ulkomailla suoritettut kansainvälistymisjaksot ovat etukäteen suunniteltuja ja toteuttamiskelpoisia. Ne sisältyvät opiskelijan opintoihin tai henkilöstön työnkuvaan. Korkeakoulut, tutkijat ja opiskelijat hyödyntävät digitaalisuuden mahdollisuuksia täysmääräisesti myös eri maassa ja kulttuurissa toimimisessa.”

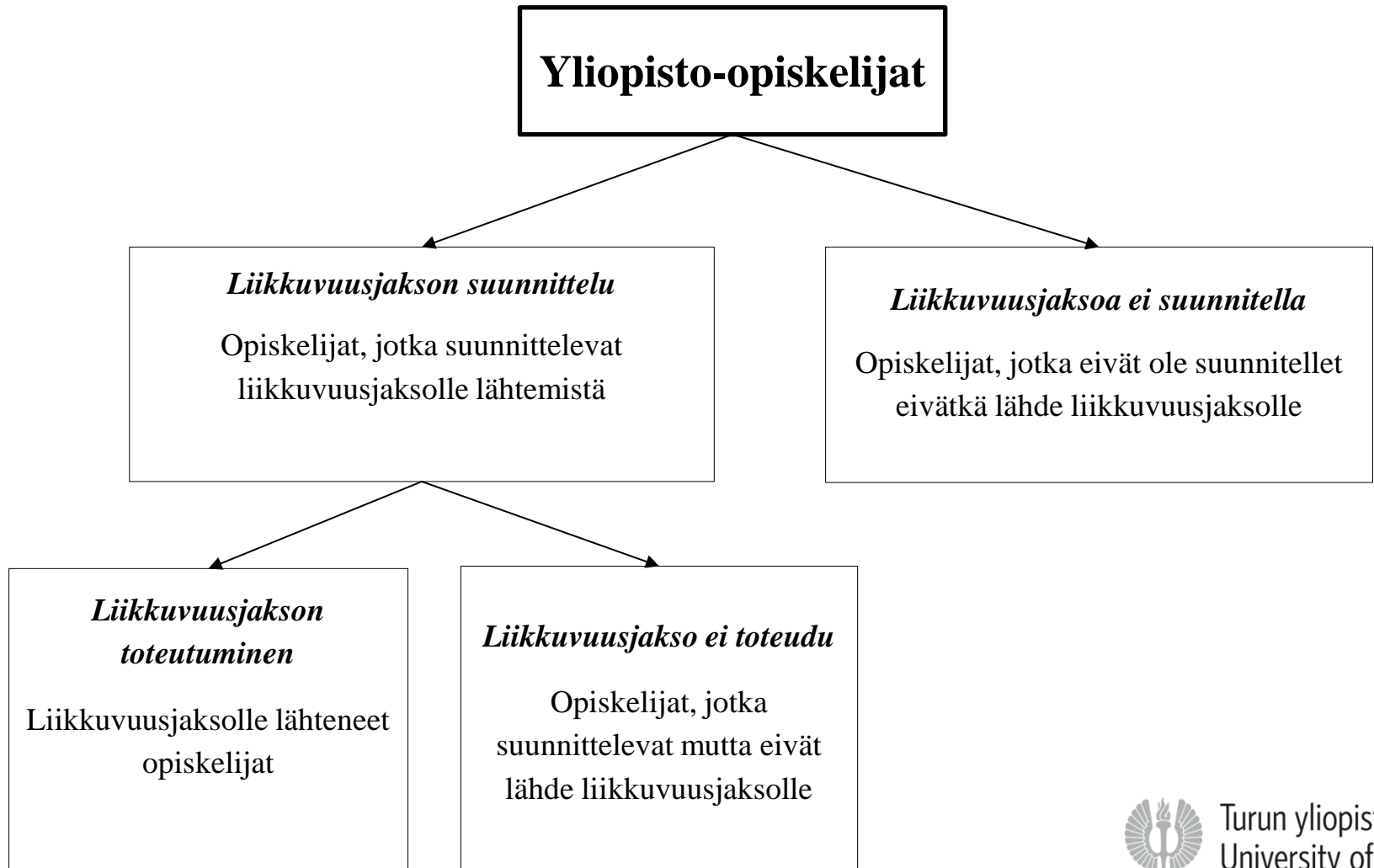

Aiempaa tutkimusta kansainvälisestä liikkuvuudesta

- Kuka lähtee liikkuvuusjaksolle?
 - Useammin nainen kuin mies (Böttcher, Araújo, Nagler, Mendes, Helbing & Herrmann 2016; Salisbury ym. 2010); opiskelee pehmeämmillä tieteenaloilla, kuten humanistisella alalla (Daly & Barker 2005); lähtevän sosioekonominen tausta on korkeampi kuin ei-liikkuvien opiskelijoiden (Ballatore & Ferede 2013)
- Mikä vaikeuttaa liikkuvuutta?
 - Liikkuvuuspäätöksentekoon vaikuttaa moni tekijä, eikä yksittäisiä tekijöitä voida yksiselitteisesti irrottaa päätöksentekoprosessista (Beerkens ym., 2016)
 - Objektiiviset ja subjektiiviset tekijät
 - Keskeisimpiä tekijöitä ovat odotetut taloudelliset kustannukset, erossaolo perheestä tai ystävistä ja opintojen viivästyminen (Beerkens ym., 2016; Netz 2015)

Opiskelijoiden liikkuvuuden vaiheet

Liikkuvuuden tukeminen

- CIMO on tarkastellut kansainvälistymisen tukemista korkeakoulujen opetussuunnitelmissa. Kv-opintojakson sijoittaminen osaksi opintoja kytketään erityisesti henkilökohtaisen opintosuunnitelman (HOPS) suunnitteluun (Garam 2012)
- CIMOn koonti ERASMUS Charter for Higher Education (ECHE) – hakemuksista 2014-2020: Suomalaisyliopistoilla fokus kansainvälisen liikkuvuuden määrällisen tavoitteen saavuttamiseen; myös ulkomailla suoritettujen opintojen hyväksilukemisen kehittäminen, ulkomaanjakson parempi integrointi opetukseen ja liikkuvuuden laadun parantaminen (Garam 2015)
- Yliopistojen strategiatasolla liikkuvuuden tukeminen hyvin yleisellä tasolla tai ei lainkaan; toimenpideohjelmassa konkreettisemmin

Tutkimustehtävä ja aineisto

Tutkimuskysymykset

- Ketkä lähtevät, ketkä suunnittelevat ja ketkä eivät lähde liikkuvuusjaksolle? Mitkä tekijät ovat vaikeuttaneet liikkuvuusjaksolle lähtemistä?
- Missä määrin opiskelijat ovat saaneet hyväksytyksi liikkuvuusjaksolla suorittamat opintonsa osaksi korkeakoulututkintojaan? Muodostuuko kansainvälisestä liikkuvuusjaksosta luonteva osa korkeakoulututkintoa?
- Miten yliopiston strategioissa viitataan opiskelijaliikkuvuuteen? Miten yliopistoissa tuetaan kansainvälisen liikkuvuusjakson liittämistä osaksi tutkintoa?

Aineisto

Eurostudent VI -kyselyyn vastasi 7 318 korkeakouluopiskelijaa ammattikorkeakouluista ja yliopistoista. Kysely lähetettiin fokusryhmille (lähtöotos=23 900). Aineisto sisältää 3 756 yliopisto-opiskelijan (50,9 %) ja 3 624 ammattikorkeakoulujen opiskelijan (49,1 %) vastaukset kyselyyn. Tämän tutkimuksen analyysiin valittiin yliopisto-opiskelijat. Vastaajissa on 688 ulkomaista yliopisto-opiskelijaa. Vastaajista naisia on 61,3 % (painotettuna 52,7 %) ja miehiä on 38,71 % (painotettuna 47,2 %).

Keskeiset havainnot aineistosta

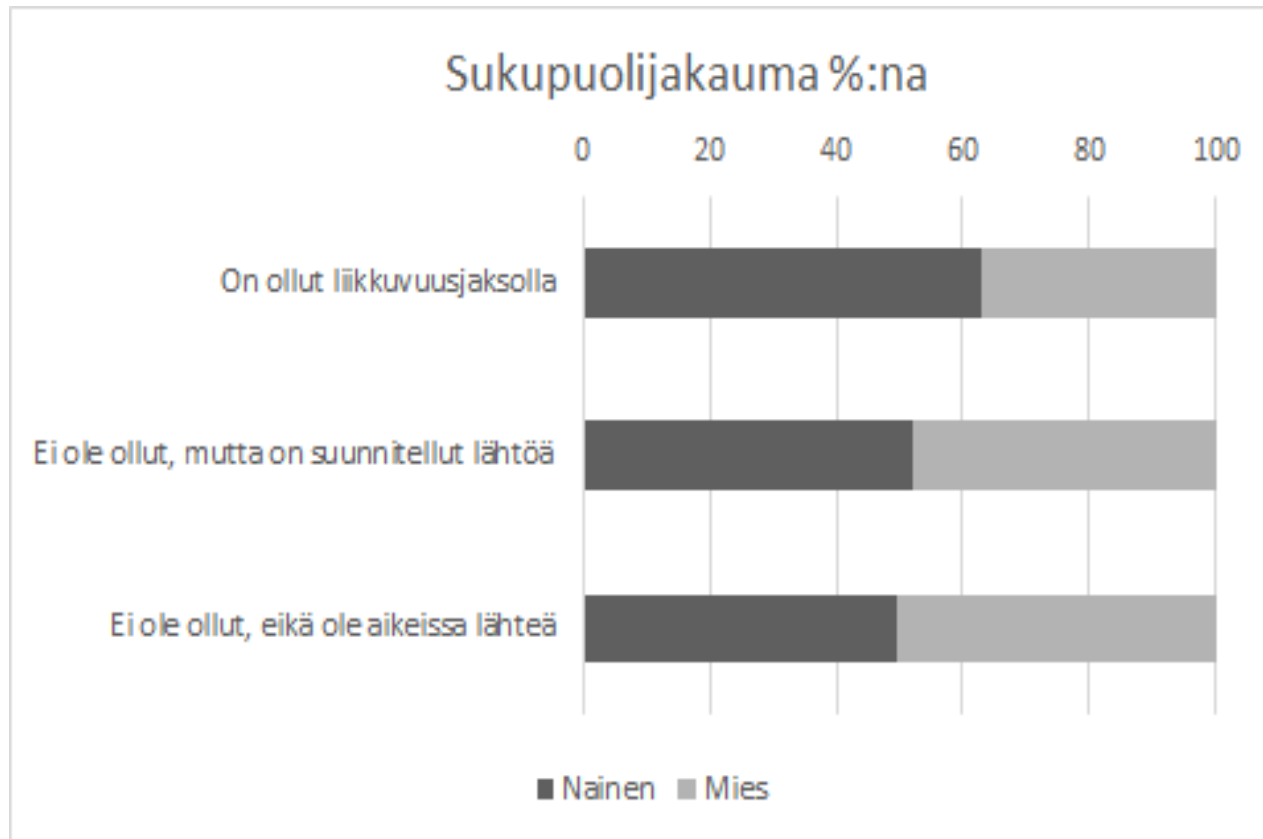
Kolme liikkuvuustyyppiä

Tulokset käsitellään ryhmittäin:

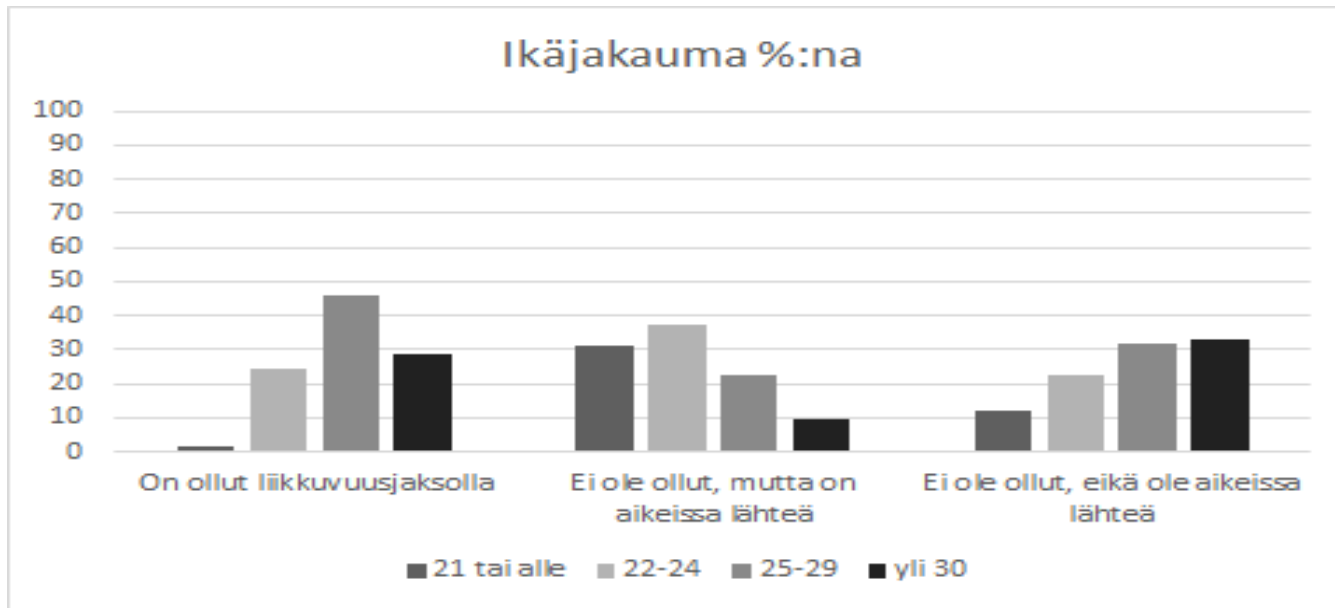
1. Liikkuvuusjaksolla olleet (15,4 %)
2. Liikkuvuusjaksoa suunnittelevat (24,4 %)
3. Opiskelijat, jotka eivät lähde liikkuvuusjaksolle (60,3 %)

Sukupuolijakauma

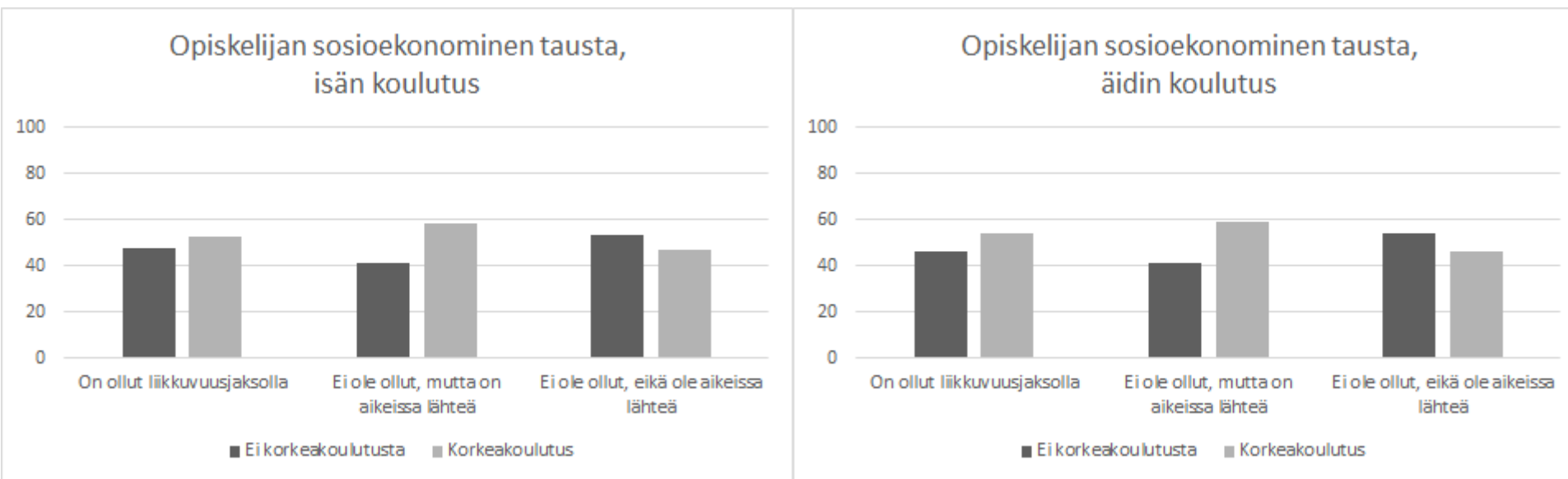
Ikäjakauma, yliopiston aloitusikä ja perheellisyys

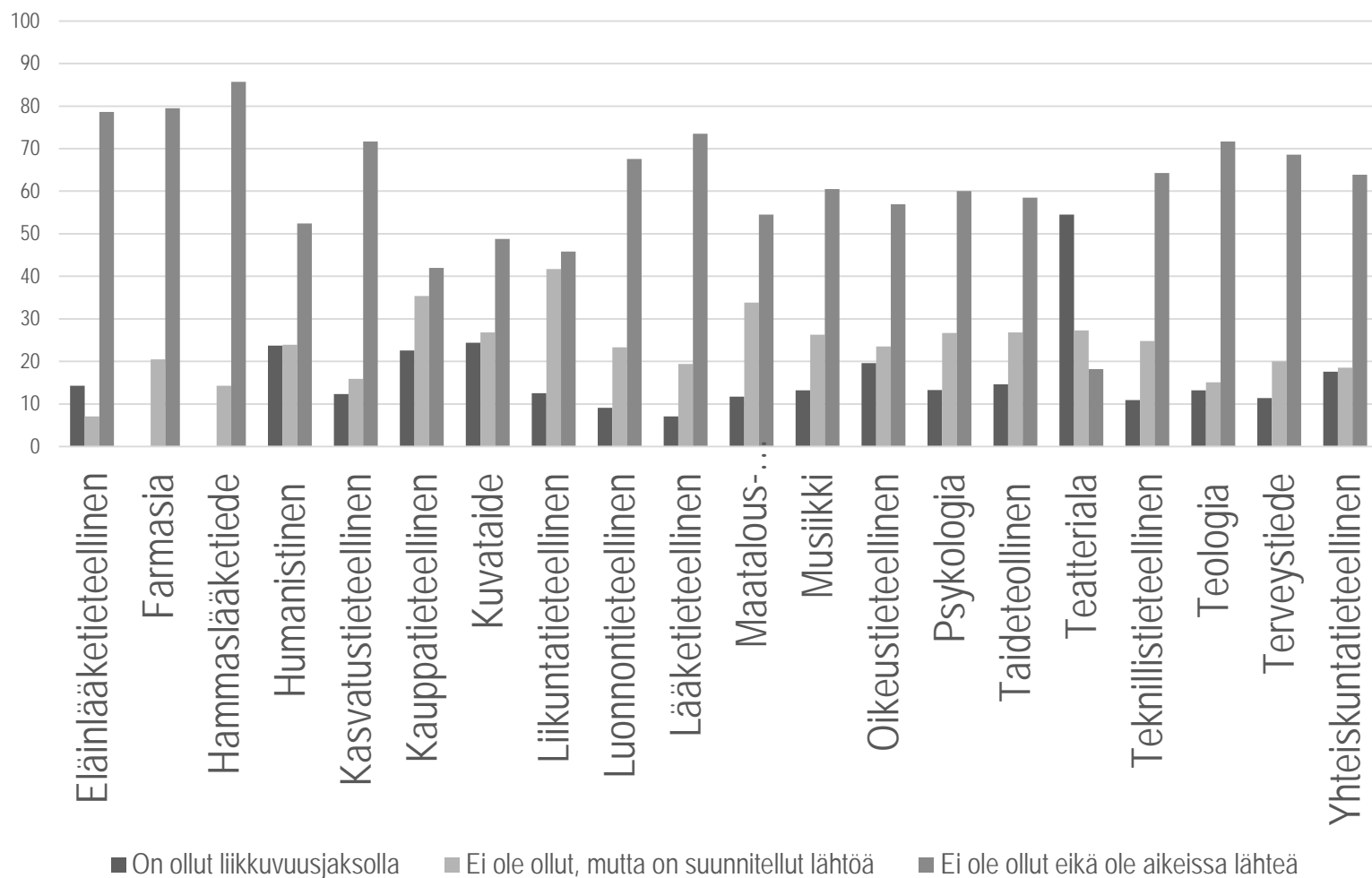
- Liikkuvuusjaksolla olleet olivat keskimäärin hieman alle 20-vuotiaita aloittaessaan opinnot (ka=19,89); liikkuvuusjaksolle lähtemättömien opiskelijoiden keski-ikä lähes 22 vuotta (ka=21,83); liikkuvuutta suunnittelevat olivat keskimäärin 20-vuotiaita aloittaessaan opintonsa (ka= 20,46).
- Liikkumattomista opiskelijoista 18,7 %:lla on yksi lapsi tai enemmän, kun taas liikkuvuusjaksolla olleista 8,8 %:lla ja liikkuvuutta suunnittelevista 3,4 %:lla on lapsia.

Opiskelijan sosioekonominen tausta vanhempien koulutuksen mukaan

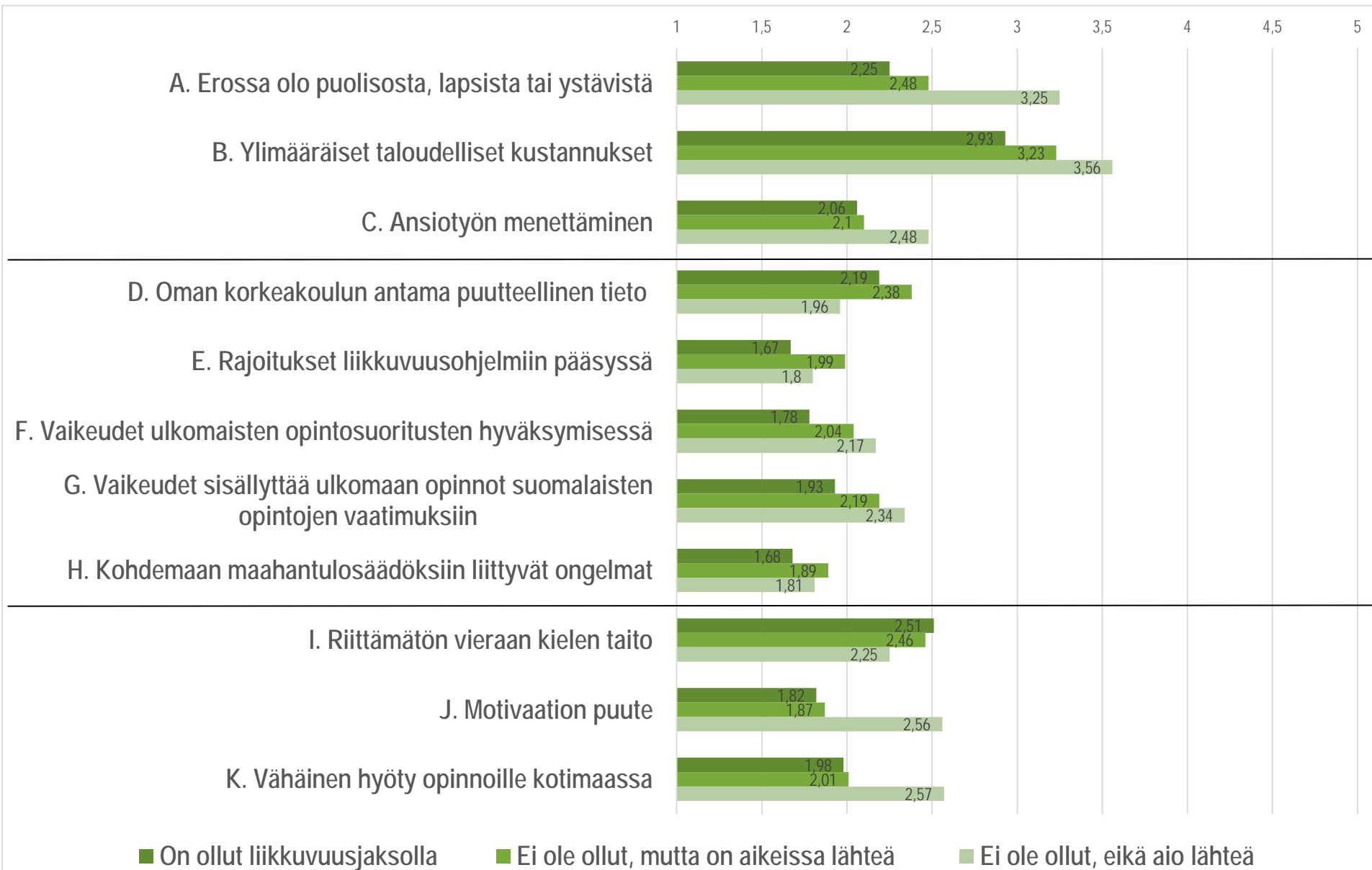
Liikkuvuus tieteenaloittain

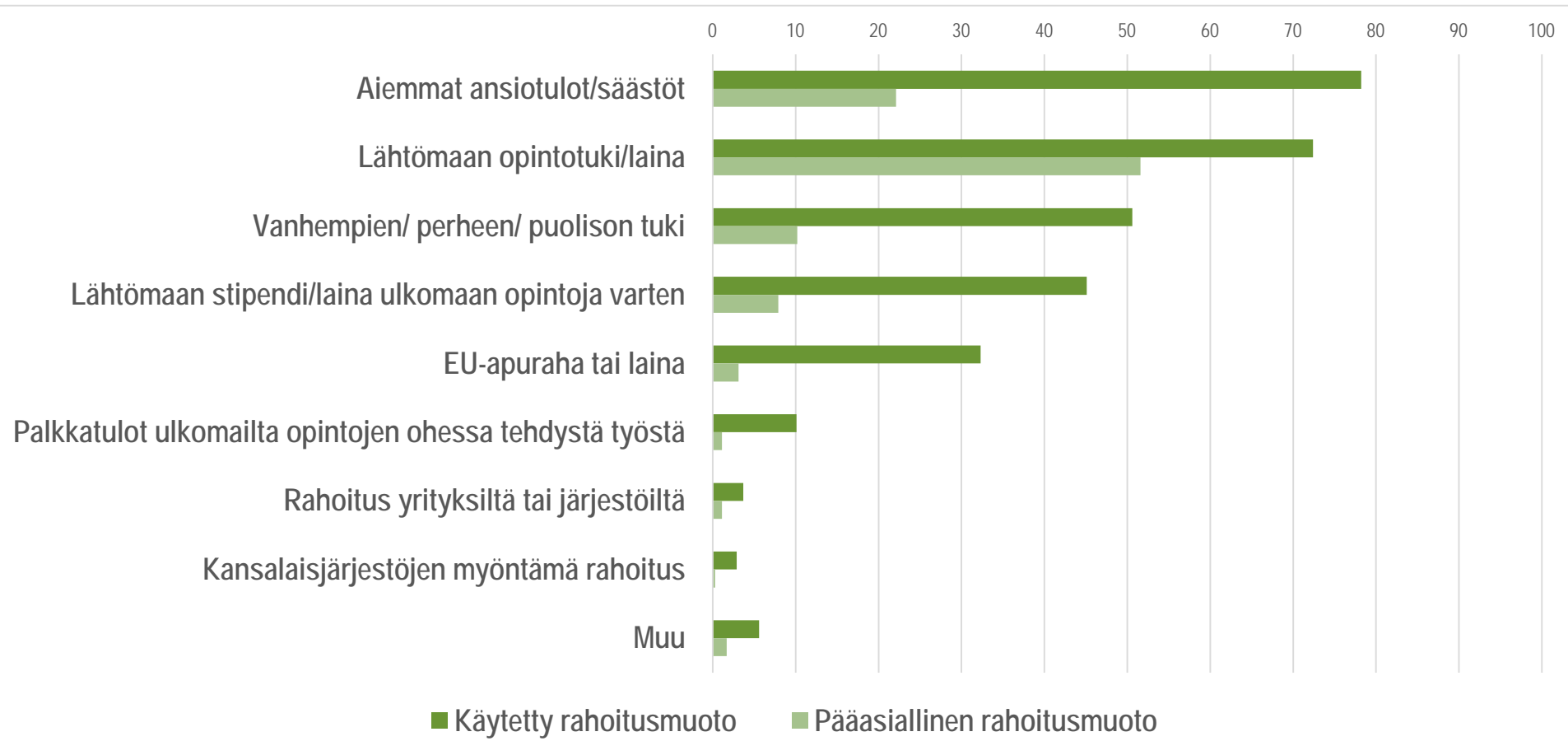
Tieteenalat jaettuna liikkuvuuden mukaan

Alat, joilla korkeampi opiskelijaliikkuvuus	Humanistinen ala Kauppatieteellinen ala Yhteiskuntatieteellinen ala Oikeustieteellinen ala
Alat, joilla opiskelijaliikkuvuus vähäistä	Kasvatustieteellinen ala Luonnontieteellinen ala Lääketieteellinen ala Teknillistieteellinen ala
Opiskelijamääriltään pienet alat, joissa opiskelijaliikkuvuus vähäistä tai vuosittainen vaihtelu mahdollisesti suurta	Eläinlääketieteellinen ala Farmasian ala Hammaslääketieteellinen ala Kuvataiteen ala Liikuntatieteellinen ala Maatalous- ja metsätieteellinen ala Musiikin ala Psykologian ala Taideteollinen ala Teatteriala Teologian ala Terveystieteiden ala

Koetut liikkuvuuden vaikeuttavat tekijät

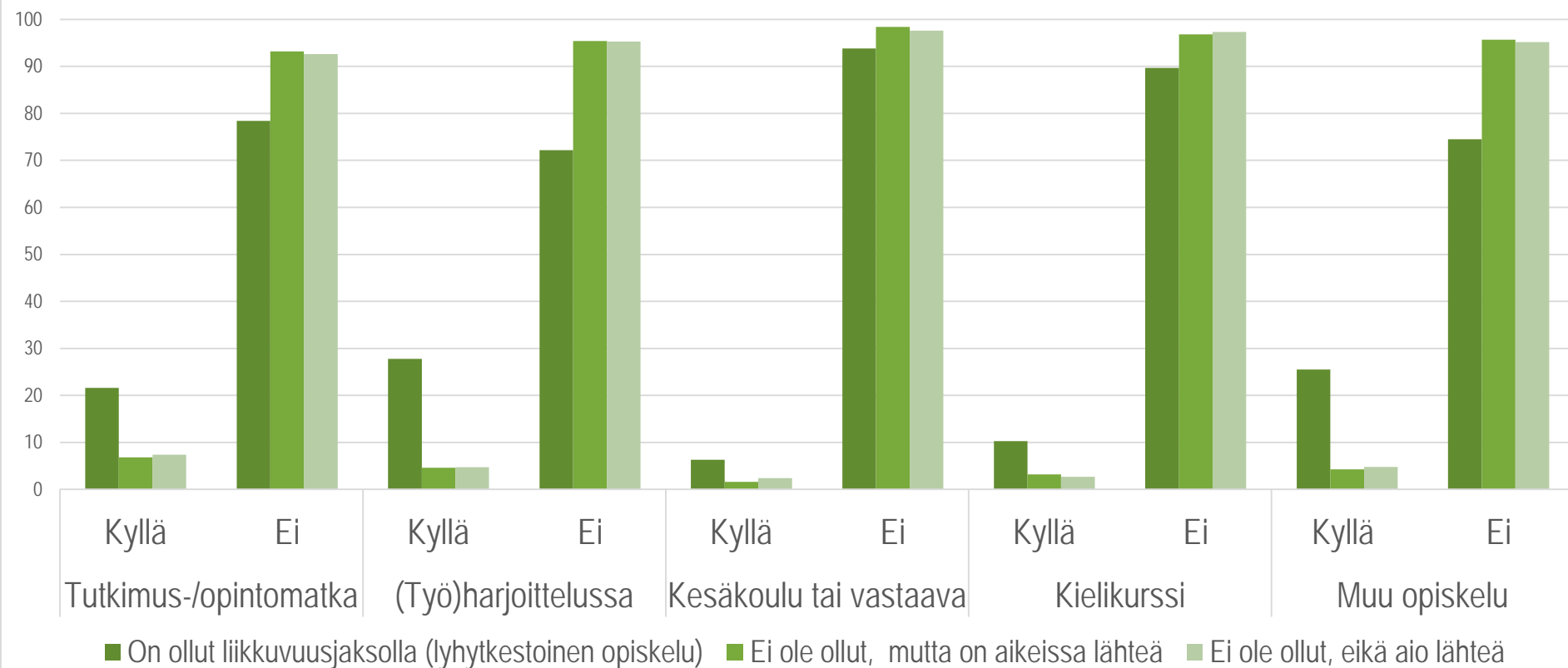

Liikkuvuusjakson rahoitus

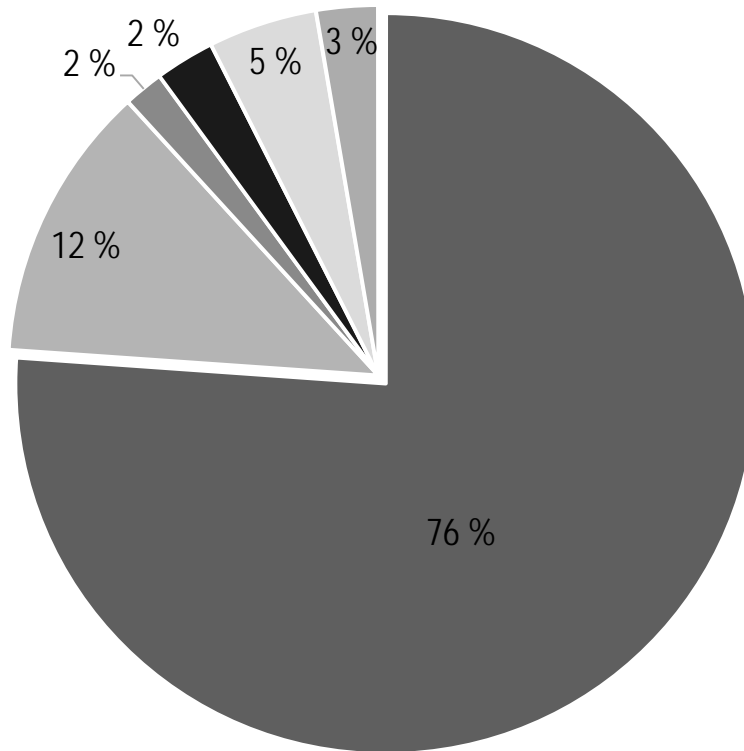

Liikkuvuusjaksojen kasautuminen

Opiskeluliikkuvuusjaksolla olleet suhteessa muuhun liikkuvuuteen

Opintojen hyväksilukeminen

- Kaikki opintopisteet hyväksyttiin
- Osa opinnoista hyväksyttiin
- Opintoja ei hyväksytty
- Ei suorittanut opintopisteitä
- Ei tiedä (vielä)
- Ei ollut aikonutkaan saada hyväksiluettua pisteitä

Yhteenvetoa

- Tutkimuksen tulokset vahvistavat aiempia havaintoja siitä, että liikkuvuusjakso toteutuu useammin naisilla kuin miehillä (Böttcher ym., 2016; Garam 2016; Salisbury ym., 2010)
- Tutkimus vahvistaa myös aiemmin tehtyä havaintoa siitä, että liikkuvuusjaksolle lähtijöiden vanhemmilla on korkeampi koulutustausta kuin liikkuvuusjaksolle lähtemättömien opiskelijoiden vanhemmilla (Ballatore & Ferede 2013; Värtinen, Moisio & Piironen 2015)

- Liikkuvuutta koskeva päätöksenteko on monimutkainen prosessi eikä yksittäisiä liikkuvuutta vaikeuttavia tekijöitä voida yksiselitteisesti erottaa päätöksenteosta (Netz 2015)
- Opiskelijat kokivat odotetut taloudelliset kustannukset ja erossa olon läheisistä eniten liikkuvuutta vaikeuttavina tekijöinä
- Odotetut taloudelliset kustannukset koettiin merkittävimpänä vaikeuttavana tekijänä kaikissa kolmessa tutkimuksessa opiskelijaryhmässä
- Liikkuvuusjaksolle lähtemättömät opiskelijat pitivät taloudellisia kustannuksia eniten liikkuvuutta vaikeuttavana tekijänä. Tulokset ovat samansuuntaiset muista Euroopan maista kerättyjen aineistojen ja niiden analyysien kanssa (ks. esim. Beerkens ym., 2016)

- Eurostudent VI -kyselyn tulokset osoittavat, että opiskelijat saavat ulkomailla suoritetut opintopisteet yhä paremmin luettua osaksi tutkintoa. Kyselyn perusteella opintopisteet haki ja sai hyväksiluettua suurin osa opiskelijoista kokonaan (76 %) ja osittainkin 12 %:a opiskelijoista
- Opiskeluliikkuvuusjaksolle lähtevät muodostavat valikoituneen ryhmän, jolle liikkuvuusjaksot näyttävät myös osin kasautuvan
- Näyttää siltä, että liikkuvuusjakso ei muodostu luontevaksi osaksi tutkintoa kaikille vaan opiskelijoiden elämäntilanteet, tausta ja taloudelliset tekijät muodostavat monisyisen todellisuuden, jossa opiskelijat tekevät päätöksen liikkuvuusjaksolle lähtemisestä tai lähtemättä jättämisestä

Lähteet

- Ballatore, M. & Ferede, M. K. 2013. The Erasmus Programme in France, Italy and the United Kingdom: student mobility as a signal of distinction and privilege. *European Educational Research Journal* 12 (4), 525–533.
- Beerkens, M., Souto-Otero, M., de Wit, H., and Huisman, J. 2016. Similar Students and Different Countries? An Analysis of the Barriers and Drivers for Erasmus Participation in Seven Countries. *Journal of Studies in International Education* 20 (2), 184–204.
- Böttcher, L., Araujo, N. A. M., Nagler, J., Mendes, J. F. F., Helbing D., Herrmann, H. J. 2016. Gender Gap in the ERASMUS Mobility Program. *PLoS ONE* 11 (2), 1-8.
- Daly, A. J. & Barker, M. C. 2005. Australian and New Zealand university students' participation in international exchange programs. *Journal of Studies in International Education* 9 (1), 26-41.
- Garam, I. 2016. Korkeakouluopiskelijoiden kansainvälinen liikkuvuus Suomessa 2015: ulkomaanjaksot. *Tietoa ja tilastoja -raportit 4/2016*.
- Netz, N. 2015. What Deters Students from Studying Abroad? Evidence from Four European Countries and Its Implications for Higher Education Policy. *Higher Education Policy* 28, 151–174.
- OKM. 2017. Yhteistyössä maailman parasta. Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kansainvälisyyden edistämisen linjaukset 2017–2025. Helsinki: Opetusministeriö.
- Salisbury, M. H., Paulsen, M. B. & Pascarella, E.T. 2010. To See the world or stay at home: Applying an integrated student choice model to explore the gender gap in the intent to study abroad. *Research in Higher Education* 51, 615–640.
- Värtinen, V., Moisio, J. & Piironen, K. 2015. Kansainvälinen opiskelijaliikkuvuus ja opintojen siirrettävyys Eurostudent V -tutkimuksen tuloksien valossa. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 22.

Kiitos mielenkiinnostanne!

Turun yliopisto
University of Turku